

Kompetanse, undring og kreativitet

- Å ARBEIDE MED ULIKE FAGOMRÅDER I BARNEHAGEN

Innledning

Hvordan kan barnehagene på en kompetent og samtidig undrende og kreativ måte arbeide med alle de fagfelt som blir vektlagt i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*? Her er ett svar: I Norge er det åtte nasjonale ressursentre – med hver sine fagområder – som skal bistå barnehagene i å stimulere og utvikle det pedagogiske arbeidet. Dere finner forslag til en mengde aktuelle pedagogiske ressurser med relevans for rammeplanen på sentrenes hjemmesider. Mange av disse ressursene tar utgangspunkt i god praksis som spinner ut av kompetente, kreative og engasjerte barnehageansattes behov for å gi et så godt pedagogisk tilbud som mulig til barnehagebarna.

For å illustrere sentrenes tilbud har vi tatt utgangspunkt i ett konkret prosjekt, og vi vil her vise dere hvordan temaet for akkurat dette prosjektet kan bidra til arbeid med ulike fagfelt. Prosjektet «Jeg» var én av vinnerne av *Den nasjonale barnehageprisen for kunst og kultur* i 2010. Temaet «Jeg» er aktuelt for alle barnehager og kan være en spennende og lærerik innfallspor til arbeid med ulike fagområder. Barnehageprisen er for øvrig et av Kunst- og kultursenterets hovedtiltak i arbeidet med barnehager, så derfor starter vi med dem.

Kunst- og kultursenteret

Klosteret barnehage i Bergen har siden 2006 vært tilknyttet *Den kulturelle bæremøisen* (DKB) og «Jeg» er et resultat av dette samarbeidet. På oppfordring av DKB besøkte barnehagen Bergen Kunstmuseum sin utstilling med billedkunstneren Ludvig Eikaas. Bildet «Jeg» fasinerte barna og gav grunnlag for å starte opp prosjektet med samme navn. Personalet innledet med en planleggingsdag hvor de så på varierte måter å beskrive seg selv på. Ulike metoder innenfor drama, tegning, maling og collage ble anvendt og presentert i plenum. Stikkordet var: «*Hvem er jeg?*» Barnehagen jobbet videre med forskjellige småprosjekter hele høsthalvåret. De minste barna studerte seg selv i speilet, tegnet omriss av kroppen og snakket mye om følelser og hvordan disse uttrykkes gjennom mimikk og kroppsspråk. De største barna tegnet og malte med utgangspunkt i undrende samtaler rundt spørsmål som «*Hvem er jeg i forhold til resten av verden?*» og «*Setter jeg spor?*» Etter hvert ble den lokale kunstneren Anne Knutsen involvert

i prosjektet, og sammen med barna laget de egne selvportretter inne i frimerker mens de spekulerte på hvem som er verdige nok til å komme på et frimerke. Prosjektet «Jeg» viser hvordan man på en kompetent, undrende og kreativ måte kan jobbe med fagfeltet kunst og kultur i barnehagen. Å samarbeide med profesjonelle kunstnere gir nye innspill og faglig utvikling, mener personalet.

Les mer om Barnehageprisen og de ulike kunst- og kulturprosjektene på kunstkultursenteret.no

Fremmedspråksenteret

Bevegelsessanger på ulike språk danner et fint utgangspunkt for språkarbeid i barnehagen, enten som tilnærming til et nytt språk, eller som ledd i den generelle språkstimuleringen. Slike språkmøter kan ta form av en sang på et felles ukjent språk, eller på et språk som finnes representert blant barna i barnehagegruppa. Med vinklingen i kunstprosjektet «Jeg» mot blant annet identitet, er bevegelsessangen «Hode, skulder, kne og tå» et godt eksempel på lekpreget begrepslæring.

Sangen går ganske enkelt ut på å ta på de forskjellige kroppsdelene etter hvert som de nevnes. Aspekter som tema (det nære), gjenkjenning (kjent innhold og melodi) og konkrete (bevegelse) letter forståelsen av fremmede ord og begreper. For å øke vanskelighetsgraden noe kan sangen synges fortere og fortere. Et eksempel fra et engelskprosjekt i barnehagen, «Polly

put the kettle on», viser hvordan sangaktiviteten på denne måten legger til rette for ytterligere ord- og begrepslæring på fremmedspråket: «Etter hver omgang sier barna «quicker», de får respons med en gang, og leken går til slutt i lynfart» (Maagerø og Simonsen. 2006). Sangen finnes tilgjengelig på flere ulike språk på nettet, blant annet på siden www.mamalisa.com (NB! reklamefinansiert side). I valget av videre tekster er det dessuten viktig å utnytte autentiske tekster som de rikholdige kulturberere de er.

På Fremmedspråksenterets nettside er det samlet ressurser med relevans for barnehagens rammeplan:
www.fremmedspraksenteret.no/barnehage

Lesesenteret

Temaet «Jeg» er et ypperlig utgangspunkt for språkstimulering, for eksempel gjennom lesing av og samtaler rundt Svein Nyhus' flotte bildebok *Jeg* (2004), som er en enkel, og likevel filosofisk bok om det å være. Ved å fokusere på leseaktiviteter stimulerer vi både barnas muntlige og skriftspråklige utvikling. Det er ikke nok bare å «bade» barna i språk. Barna lærer best når de er aktive og prøver ut språket de har erfart og observert sammen med andre. Med leseaktiviteter lar vi barna møte språklige modeller – den voksne formidlerens språk og språket i teksten som formidles – i tillegg åpner vi leseaktiviteten opp og oppfordrer barna til å bruke sitt eget språk i samtale med den voksne, i samtale med teksten og i samtale med de andre barna.

I Våland barnehage i Stavanger leser ei gruppe fem-åring boka sammen med en voksen. De snakker

om illustrasjonene, for eksempel om hvem gutten i boka likner på, og de snakker om hvor rotete han har det på rommet sitt. Her kan de se både hammer, fly, nøkkel, ball, lommelykt og skattkiste. Eller er det kanskje en eske eller en kommode? Og så snakker de om kroppen. Den voksne leser: «Jeg har føtter og bein, mage og armer, hode og hender og skygge på gulvet og et navn.» «Jeg har bare mage, armer, hender, hender, fingrer, øre, øre, øyne, øyne, nese,» sier Daniel. Og alt han har to av sier han to ganger. Alle synes det er morsomt.

På Lesesenterets nettside finner du en rekke pedagogiske ressurser til barnehagens arbeid med språk- og lesestimulering:
www.lesesenteret.no

Matematikksenteret

Det å ta utgangspunkt i barnet selv danner et godt grunnlag for å skape konkrete og nære situasjoner som fremmer matematikk læring i barnehagen.

Antall: Det fins bare en av meg! Jeg har to øyne, to ører og ei nese. Hvor mange fingre har jeg på en hånd? På to hender? Hvor mange tær? Tenner? Har jeg flere eller færre enn deg? Kan du vise med kroppen hvor mange år du er? Hva er det på kroppen min som til sammen kan bli 7?

Rom: Her er jeg! Hvor er jeg? Hva er over, under og bak meg? Hva er inni meg, og hva er utenfor meg? Hvordan ser ting ut når jeg ligger på rygg? Stuper kråke? Hopper? Hvorfor forandrer bildet seg når jeg beveger meg?

Form: Jeg er meg – og slik ser jeg ut! Kroppen min har mange former. Hodet er rundt. Armene er lange og tynne. Hvorfor er føttene flate under?

Hvorfor er ørene krøllete inni? Hvorfor er noen tenner spisse?

Du kan finne mer informasjon, tips og ideer på våre nettsider: www.matematikksenteret.no

Nynorsksenteret

Språkleg variasjon mellom barn og tilsette i barnehagen er eit godt utgangspunkt for samtalar på storbarnsavdelinga. Med utgangspunkt i biletet «Jeg» av Ludvig Eikaas kan ein sjå på personleg pronomen. Kva seier barna? Kva seier dei tilsette? Kva seier foreldra? Æ? Ej? I? Mun? Yo? Jag? Je? Eg? Slik kan ein ha ein samtale omkring ulike talemåtar. Andre spørsmål kan vere kvifor nokon seier det slik og andre på ein annan måte. På det viset kan ein gjere barna medvitne om ulike språk, talemåtar og dialektar og syne samanhengen mellom talemåte, kvar ein kjem frå og identitet. Korleis er denne samanhengen for barna? Kva er identitet? Her er det mange spørsmål som kan opne for samtalar omkring språk og identitet. Vidare kan ein trekkje inn skriftspråket og vise barna korleis ein skriv personleg pronomen på nynorsk. Til dømes kan ein knyte pronomenet opp mot namna til barna og skrive «Eg heiter ...» på plassane deira.

Du kan finne fleire idear og lese meir om nynorsk i barnehagen på ressursidene *Nynorsk for dei minste*. Der finn du opplegg, teksttips, animasjonar, aktivitetssider, bakgrunnsstoff og mykje meir: www.nynorsksenteret.no/born/

Nafo (flerkulturell opplæring)

«Jeg» er et spennende prosjekt som fokuserer på barnas opplevelser av seg selv og hverandre. Dette gir et godt utgangspunkt for å fokusere på flerkulturelle og flerspråklige perspektiver i barnehagen. Rammeplanen for barnehagen understreker at barnehagen skal støtte barn ut fra egne kulturelle og individuelle forutsetninger. Gjennom arbeid med selvportretter kan barna utforske hva som er likt og ulikt hos hverandre. Hvordan ser jeg ut? Hvilken farge har jeg på hår, øyne og hud. Familie og venner har stor betydning for barnas opplevelse av seg selv og sine identiteter. Barn har i dag mange ulike familieerfaringer. Hvem hører til i «min familie»? Hvem bor jeg sammen med? Mange barn har familie som bor andre steder i verden og har selv flyttet fra andre land. Dette er også en viktig del av barnas identitetsopplevelse. Identitet og språk er nært knyttet sammen. For flerspråklige barn er det viktig å møte anerkjennelse for sin språklige og kulturelle

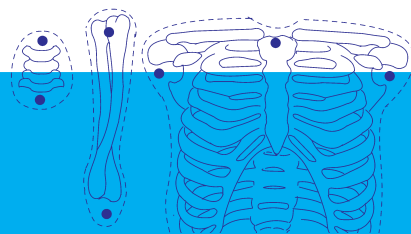
bakgrunn i barnehagen. «Jeg» kan åpne opp for å benytte barnas flerspråklighet som ressurser i barnehagen. Hva heter *jeg* på de ulike språkene vi har? Hvilke ulike ord bruker vi for å beskrive hvordan vi ser ut? Hva heter mamma, pappa, bror, søster, tante, bestefar, venn på ulike språk vi snakker i barnehagen. Her kan samarbeid med flerspråklige personale og foreldre være en viktig kilde til arbeid i barnehagen.

Du kan finne mer om flerkulturelt og flerspråklig arbeid i barnehagen på Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring sine hjemmesider: www.hio.no/nafo/. Der kan du velge egen knapp for barnehager.

Naturfagsenteret

I *natur, miljø og teknikk* er temaet «Jeg» lett å assosiere med kroppen min. Og kroppen er spennende og innbyr til mange praktiske aktiviteter. Tenk å studere sine egne sanser, kroppens oppbygning og hvordan kroppen fungerer.

Kan du for eksempel ta på skjelettet ditt? Hvorfor har du skjelett i kroppen? Hvorfor trenger vi bøyelige ledd? Vil du lage en skjelett-sprellemann? Naturfagsenteret har laget et undervisningsopplegg om skjelettet som heter *Beinharde bein og skranglete skjeletter*. Les mer på www.naturfag.no/skjelett

Naturfagsenteret har samlet mange aktiviteter og nettressurser som passer for barnehage. Her finnes flere aktiviteter om blant annet syn og lyd. Disse ligger på www.naturfagsenteret.no/barnehage

Skrivesenteret

«Jeg-prosjektet» inneber mykje bruk av språk – særleg samtale, men også skriving. Barna skriv til dømes brev til Kongen for å få svar på spørsmål som dei lurer på. Prosjektet opnar også opp for mange andre gode skrivesituasjonar, m.a. knytt opp til arbeidet med sjølvportrett. Kva er vel ikkje meir naturleg enn å la desse portretta bli følgde av «bokstaven min» og etter kvart heile namnet til barnet, skrive eller måla

av barna sjølve eller med hjelp frå vaksne. Barna kan også skrive kommentarar under portretta ved hjelp av dei bokstavane dei kan og bokstavliknande krusedullar. Dei kan leggje inn andletssymbol – 😊 😞 – for å uttrykkje kjensler i portretta. Vaksne kan så etter instruksjon frå barna skrive desse kommentarane ut i samsvar med etablerte skriftspråkkonvensjonar (oppdagande skriving). Resultatet vil bli tekstar som er meningsfulle for barna og som ein kan ta fram og lese høgt for dei i etterkant. Slike situasjonar gir barna høve til å oppdage samanhengen mellom lydar og skrift og å få innblikk i kva skriving kan brukast til. Dei eldste førskulebarna kan også på denne måten lage små skriftlege tekstar om seg sjølve som fortel om kor dei er fødte, kor dei bur, familie- og kulturbakgrunn, kva språk dei meistrar m.m.

Fleire idear om korleis ein kan leggje til rette for skriving i barnehagen, vil etter kvart bli lagde ut på nettstaden til Skrivesenteret, på eigne ressursider merkte dei yngste barna: www.skrivesenteret.no

Fremmedspråksenteret (Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen)
www.fremmedspraksenteret.no

Kunst- og kultursenteret (Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen)
www.kunstkultursenteret.no

Lesesenteret (Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning)
www.lesesenteret.no

Matematikkssenteret (Nasjonalt senter for matematikk i opplæringen)
www.matematikkssenteret.no

NAFO (Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring)
www.hio.no/nafo/

Naturfagsenteret (Nasjonalt senter for naturfag i opplæringen)
www.naturfagsenteret.no

Nynorsksenteret (Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa)
www.nynorsksenteret.no

Skivesenteret (Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning)
www.skivesenteret.no